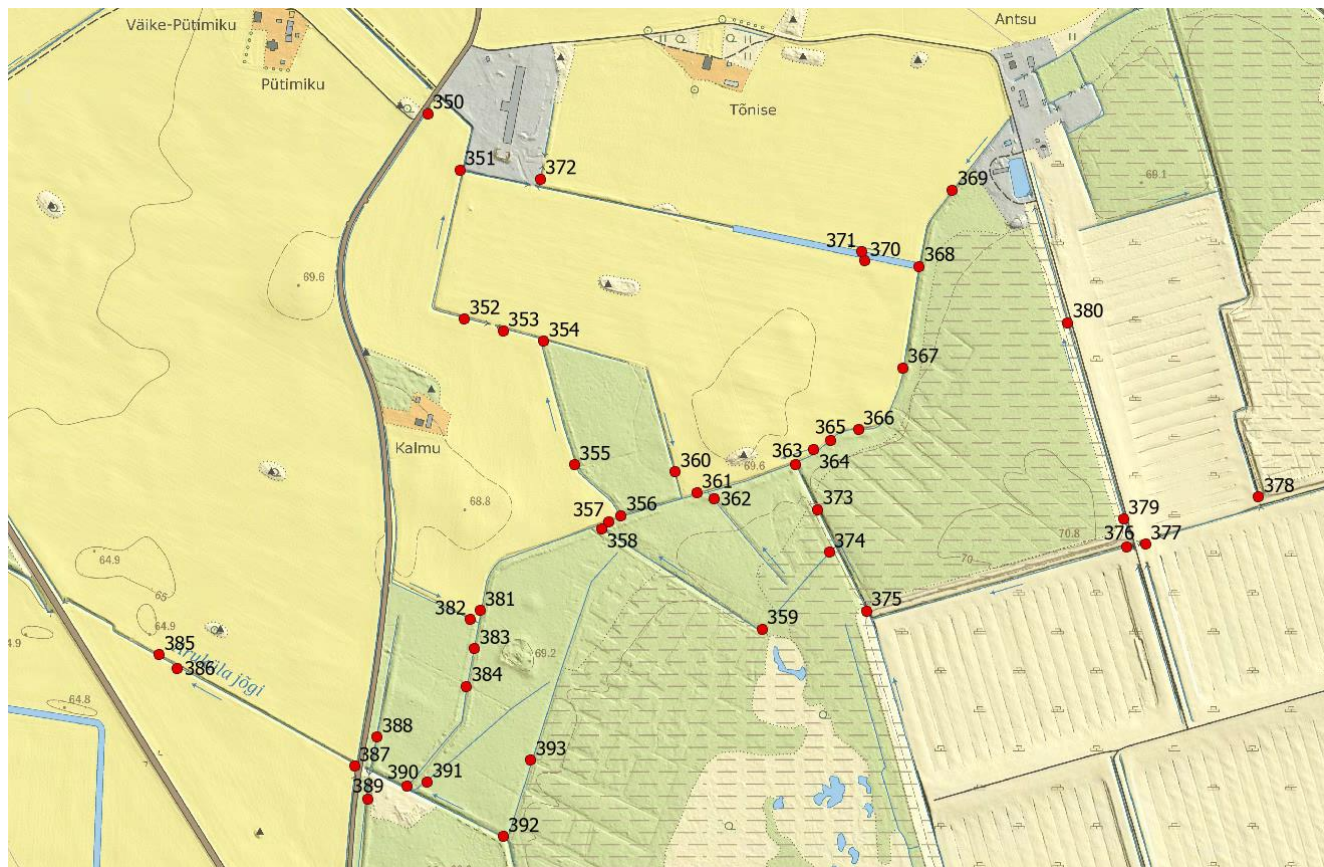

Aruküla jõe (VEE1128600) I veekogumi valgla vaatlus III

Vaatluse aeg 20.11.25 ja 23.11.25. Vaatleja Marko Vainu

350. Tee kõrval kulgev kraav oli kuiv.

351. Kahe kraavi ühinemiskohas oli mõlemas harus ohtralt pruuni vett, kuid voolu polnud kummaski näha. Mõned m lõuna pool oli lõunast tulevas kraavis voolu näha:

352. Kraavi vasakul kaldal, veepiirist meetri kaugusel ja veetasemest kümmekond cm kõrgemal oli 10 cm läbimõõduga avaus, millest voogas vett üles. Nägi välja nagu allikas, aga ilmselt ikkagi dreeniots, sest drenisuidmete kihil olev punkt oli siin lähedal. Q oli ca 0,2 l/s. SEC oli 677 μ S/cm:

353. Kraavi vasakul kaldal, veepiirist 1,5 m kaugusel ja 20 cm kõrgemal oli lubjakivide sees ca 20 cm läbimõõduga koobas. Vett voolas välja alla 1 l/s. Ühtegi tehismaterjali polnud näha. Võiks olla allikas, aga drenisuidmete kaardikihi järgi peaks lähikonnas dreniots olema. SEC oli 739 $\mu\text{S}/\text{cm}$:

354. Idast tulev kraav oli kuiv.

355. Kraavi veepiirist meetri kaugusel voolas paeplaatidega kaetud sopistusest veidi vett välja. Kunstmaterjale polnud näha. Dreenivesi oli selge, aga kraavis endas oli tumepruun vesi:

356. Vesi oli sees kõigis kolmes suunas, aga voolu polnud näha:

357. Siin voolas vesi selgelt ida poole.

358. Kagust tuli üsna ohtralt pruuni vett ja pööras ida poole. SEC oli $28 \mu\text{S}/\text{cm}$. Lääne poolt tulevas kraavis oli SEC $298 \mu\text{S}/\text{cm}$:

359. Laugaste juurest algav kraav oli alguses kuiv, aga mõne m pärast juba vesi voolas. Vesi imbus välja turba seest. Laukaga maa pealset ühendust pole, vahepeal on kuiv ala:

360. Kraavi põhjas oli veidi seisvat vett:

361. Kraavi paremal kaldal 10 cm läbimõõduga toru kraavi veepiirist meetri kaugusel. Voolas välja ca 0,2 l/s. Kraavis voolas vesi väga aeglaselt lääne poole:

362. Kagust tuleva kraavi suue oli kuiv. Kaugemal paistis kraavi põhjas vesi, aga enne suuet oli kuiv põndak.

363. Vett oli mõlemas ühinevas kraavis üsna palju, kuid mõlemas seisis. Idast tulevas kraavis oli vesi selgem ning lõunast tulevas kraavis pruun:

364. Kraavi vasakul kaldal 20 cm läbimõõduga toru kraavi veepiirist meetri kaugusel. Paeplaadid on peal. 0,1 kuni 0,2 l/s vett voolas välja:

365. Viie meetri laiune katkestuse koht kraavis (**ETAKis puudu**). Truupi ei tundunud olevat. Ida pool oli veetase küll kõrgem kui lääne pool ning tundus, et vesi tahaks seal lääne poole niriseda, kui saaks. Praegu on veelahe aga selle koha peal:

366. Kraavis vesi seisib.

367. Vesi nirises põhja poole.

368. Kraaviristis oli palju seisvat pruuni vett. Mõned meetrid lõuna pool oli näha vaikset nirisemist põhja poole:

369. Kraavi põhjas oli seisev vesi:

370. Kraavi vasakul kaldal veepiirist meetri kaugusel ja paarikümne cm kõrgusel voolas vesi paeplaatide alt välja. Q oli ca 0,2-0,3 l/s. Väljavoolukoha ette oli sadestunud ookrit:

371. Kraavi paremal kaldal, veepiirist poole m kaugusel oli näha ainult paeplaat. Nende alt nirises alla 0,1 l/s vett välja:

372. Põhja poolt tulev kraav oli kuiv. Ida poolt tulevas kraavis vesi voolas.

373. Kahe meetri sügavune, lai kraav turba sees. Põhjas nirises vesi põhja poole:

374. Edela poolt tuleb madal vagu. Ei tundunud, et selles oleks vett nirisenud:

375. Pole truupi (**ETAKis parandada**). Põhja pool on turbasamblane kraavi algus. Lõuna pool on turbaväli vähemalt neli meetrit põhja poole suunduvast kraavist sügavamal. Turbaväljakraavis oli vett palju, aga voolu polnud näha:

376. Lõunast tuleb väike truup. Vesi nirises läbi selle ning pööras lääne poole:

377. Lõunast ida suunas on kaks väikest truupi. Sealt voolab vesi ida poole:

378. Vesi voolas lõuna poole:

379. Põhja suunas kulgev kraav oli alguses niiske:

380. Kraav läks laiaks, aga voolavat vett polnud. Jää oli peal.

381. Kraavi vasakul kaldal 10 cm läbimõõduga oranž toru poole meetri pikkuses ja laiuses sopistuses. Oli poolenisti kraavi veega tasa. Oli näha, kuidas vesi torust välja voolab. Kraavis voolas vesi põhja poole:

382. Läänest tuleva kraavi põhjas oli mikroskoopiline nire:

383. Vesi voolas põhja poole:

384. Kraav oli lugasid ja turbasamblaid täis. Vesi oli nende vahel, kuid ei tundunud voolavat. Ilmselt on veelahe kusagil siin piirkonnas:

385. Aruküla jõe paremal kaldal, jõe veepiirist meetri kaugusel oli peaaegu mattunud kuni 20 cm läbimõõduga toruots. Oli kruusa täis, kuid ülemisest servast voolas ohtralt vett välja. SEC oli 775 $\mu\text{S}/\text{cm}$:

386. Jõe vasakul kaldal oranž plasttoru. Oli peaaegu triiki vett täis, kuid vett voolas välja üsna ohtralt. Veetaseme erinevus jõega oli vaid mõni cm. SEC oli 811 $\mu\text{S}/\text{cm}$:

387. Idast tuli sookuivenduskraavi moodi pruuniveeline taimestunud kraav ja voolas truupi. Praegu on Aruküla jõe lähteks loetud truubi väljavoolukoht:

388. Põhja pool kraavis olid lehed põhjas ja voolu polnud näha.

389. Lõuna poolt nirises selge vesi truupi:

390. Põhja poolt tulevas kraavis oli vesi sees, aga voolu polnud näha:

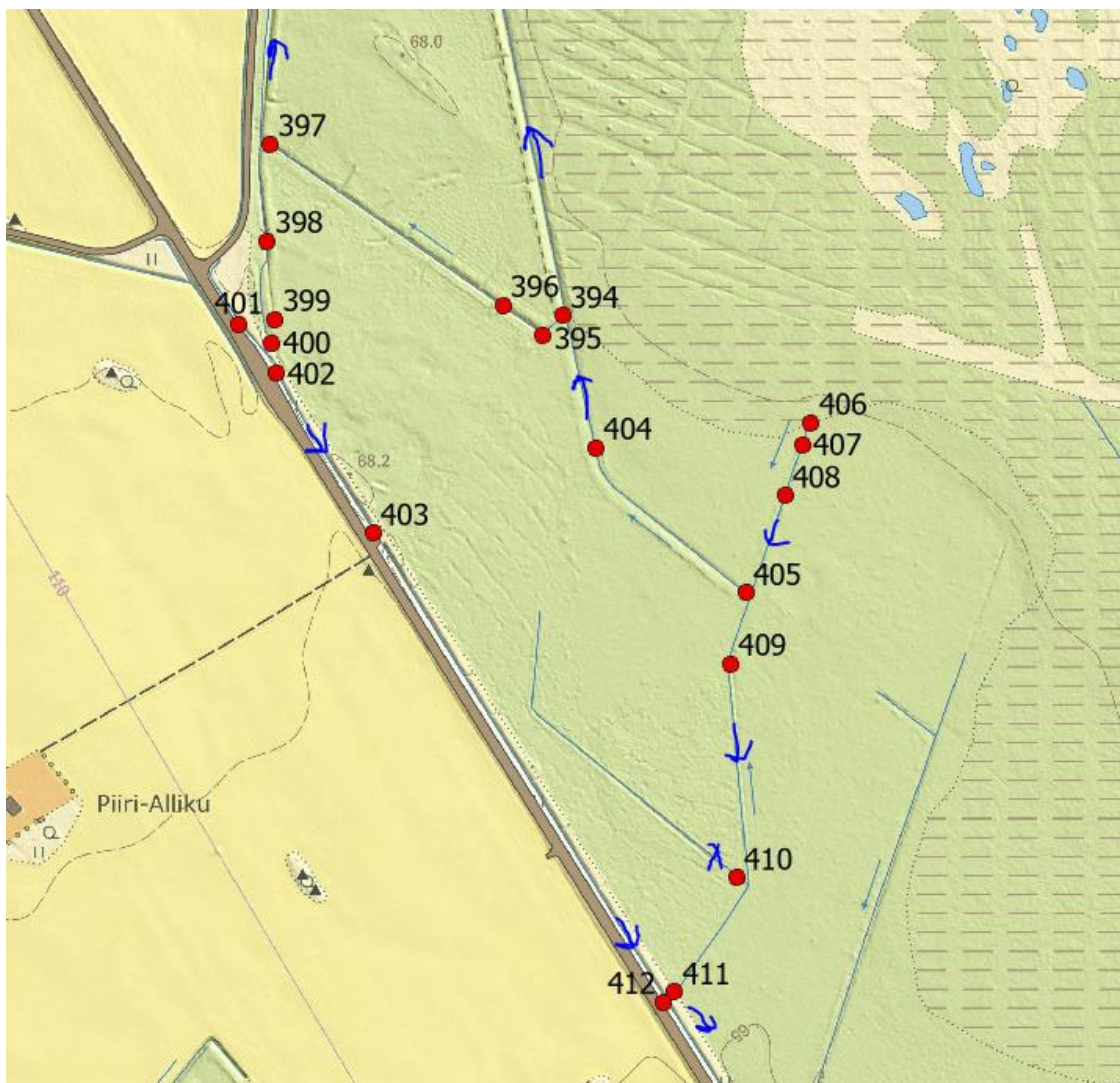
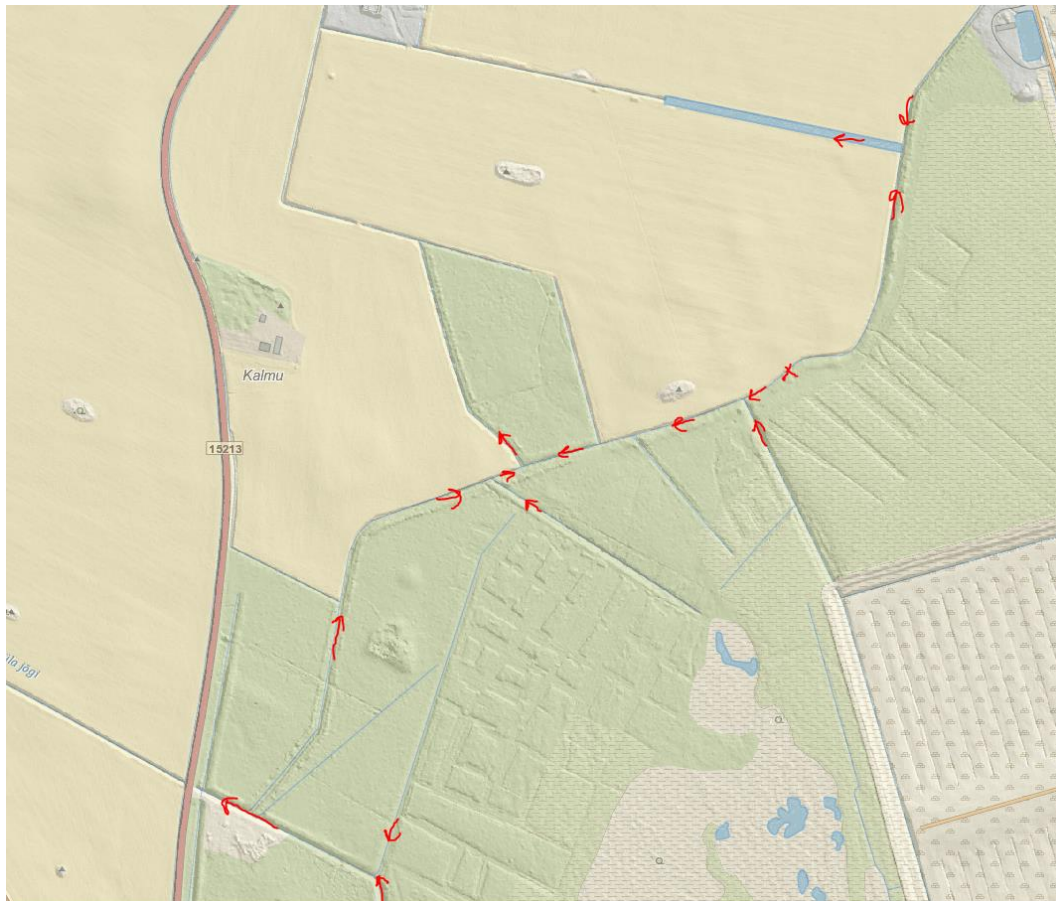
391. Kirdest tulev kraav oli otsast kuiv, aga kaugemal oli näha seisvat vett.

392. Lõunast tulev kraav oli palju laiem ja veerohkem kui põhjast tulev kraav. Selles oli ka vee voolamist näha. Põhja poolt tulevas kraavis voolas sambla seest väike nire:

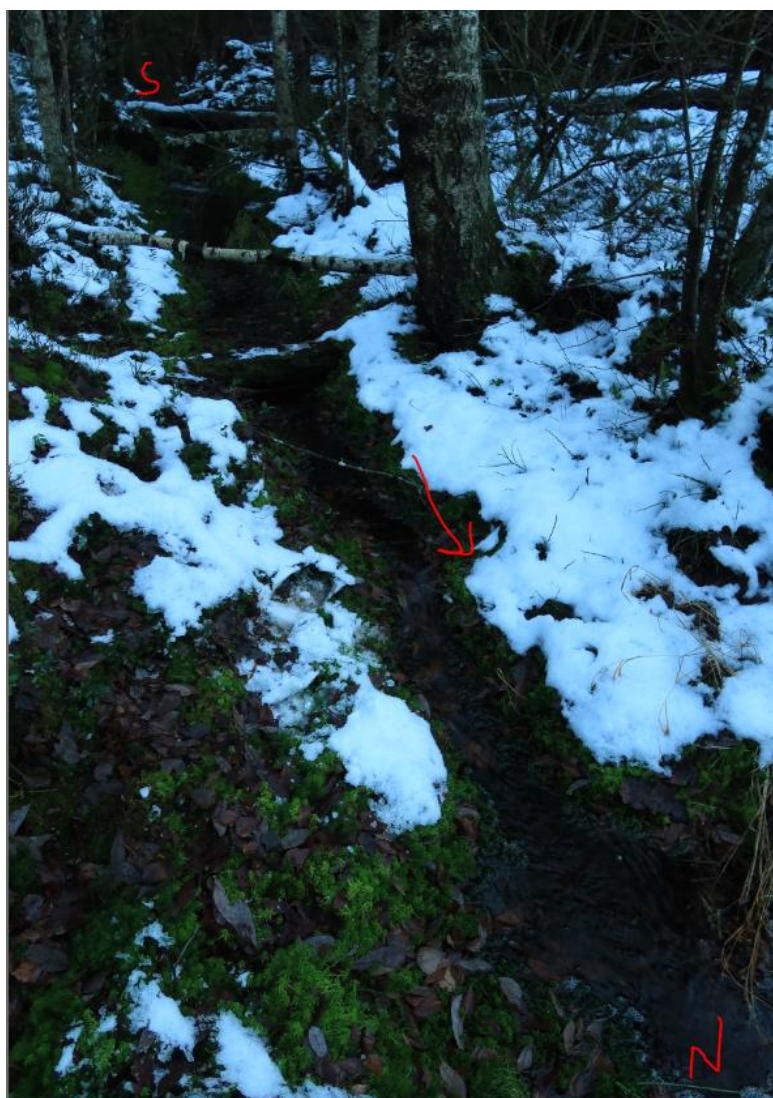

393. Turbasammalt ja tarnu täis kuivenduskraav. Vett polnud näha, aga kui sisse astuda, siis oli seda pahkluni. Voolu polnud näha:

394. Lõunast tuli kitsas nire, aga voolu kiirus selles oli suur. Edelas on ühendus laia kraaviga. Selles oli vesi sees, aga ei voolanud. Põhjasuunaline kraav ise oli siit põhja pool oluliselt laiem kui lõuna pool:

395. Kraavide rist. **Edelast tulev kraavijupp on ETAKis puudu.** Kuhu suunas või kas üldse siin vesi voolata võiks, ei olnud võimalik aru saada:

396. Ka siin veel vesi seisis:

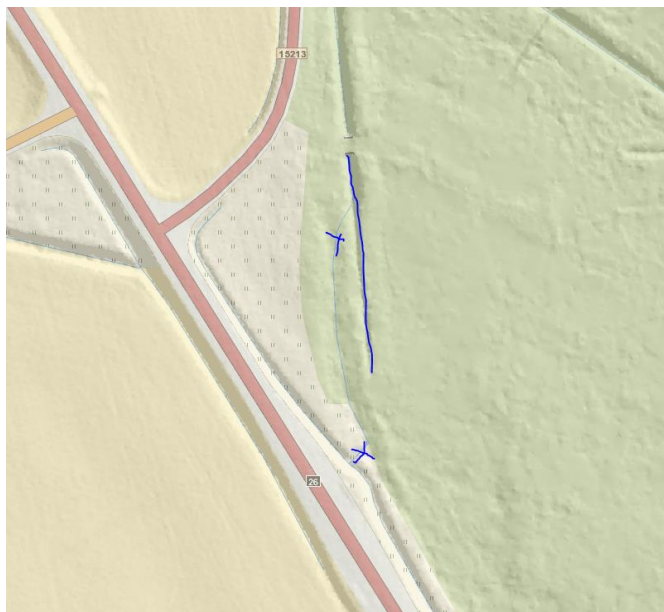

397. Kagust tulevas kraavis oli vesi, aga seisis.

398. Truup on olemas, aga kraav oli kuiv.

399. Kraavi algus. **ETAKis on vale koha peal.** Esialgu oli kraav kuiv ja madal.

400. Harvesteri roobas, mitte kraav:

401. Kuiv kraav.

402. Kraavi tekkis vesi.

403. Vett oli kummalgi pool truupi üsna palju. Selget voolu polnud näha. Pigem tundus voolavat lõuna poole.

404. Kraavis oli laialt seisvat, pruuni vett:

405. Vesi voolas vaikselt põhja poolt lõuna poole. Mitte väga ammu on kraavivallist lääne poole läbi kaevatud. Selle ühenduse põhjas oli veidi vett, aga voolu polnud. Vallist lääne pool oli loodesse suubuv kraav lai ja samblane. Üle selle ühenduse läheb Aruküla ja Räpu jõgede valgla piir:

406. Kohas, kus ETAKi sinine kriips algab, oli lihtsalt lirtsuv sammal. Kraavil konkreetset algus pole. Läks järjest märjemaks, kuid sammal jäi peale:

407. **ETAKi** sinise kriipsu algus võiks olla pigem siin (6510775, 593070). Sambla pealt oli lumi sulanud ning kraav hakkas ka muidu maastikus selgemalt eristuma:

408. Lai ja turbasamblane kraav:

409. Vesi voolas vaikselt lõuna poole.

410. **ETAKis kaardistatud kraavi pole tegelikult olemas.**

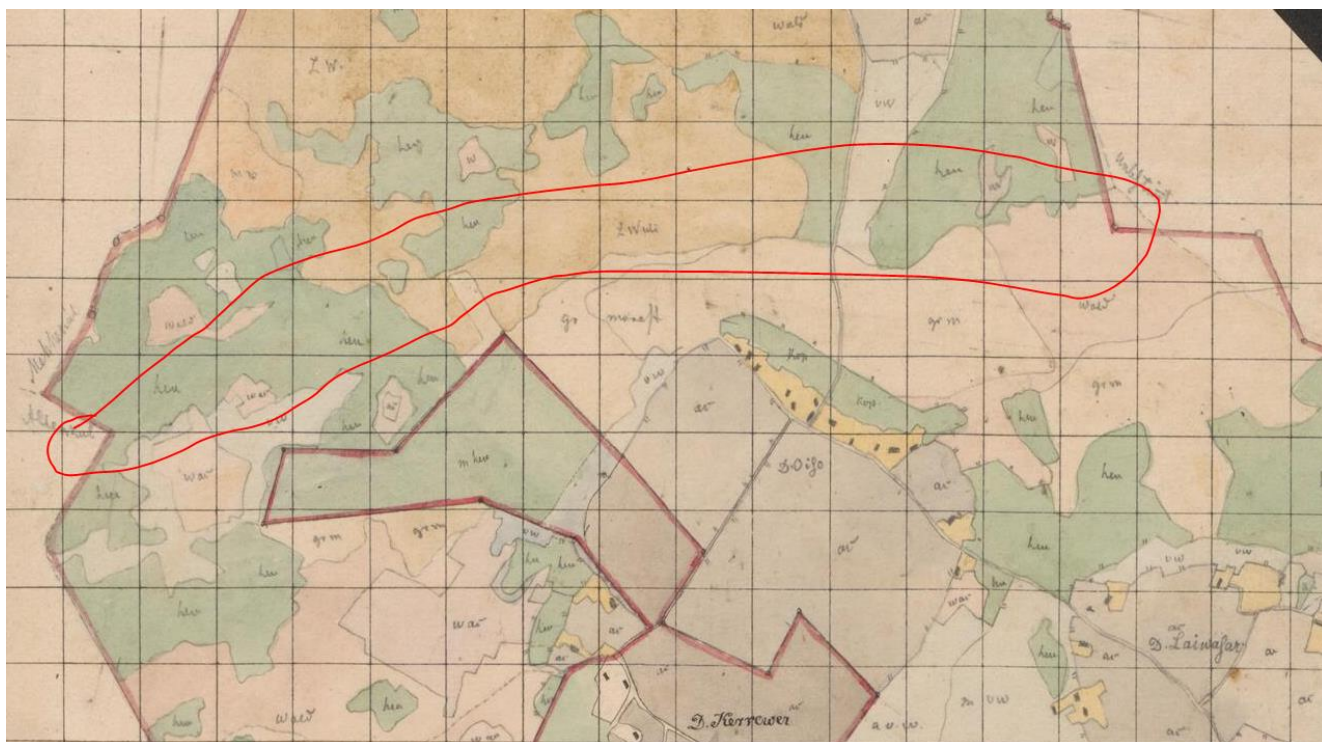
411. Kraav pöörab enne valli lõuna poole (**ETAKis kraav puudu**). Vallist üle teeäärsesse kraavi ei lähe vesi kindlasti, kuna vall on kõrge. Selle peal oleva nõva kaldenurk on ida poole:

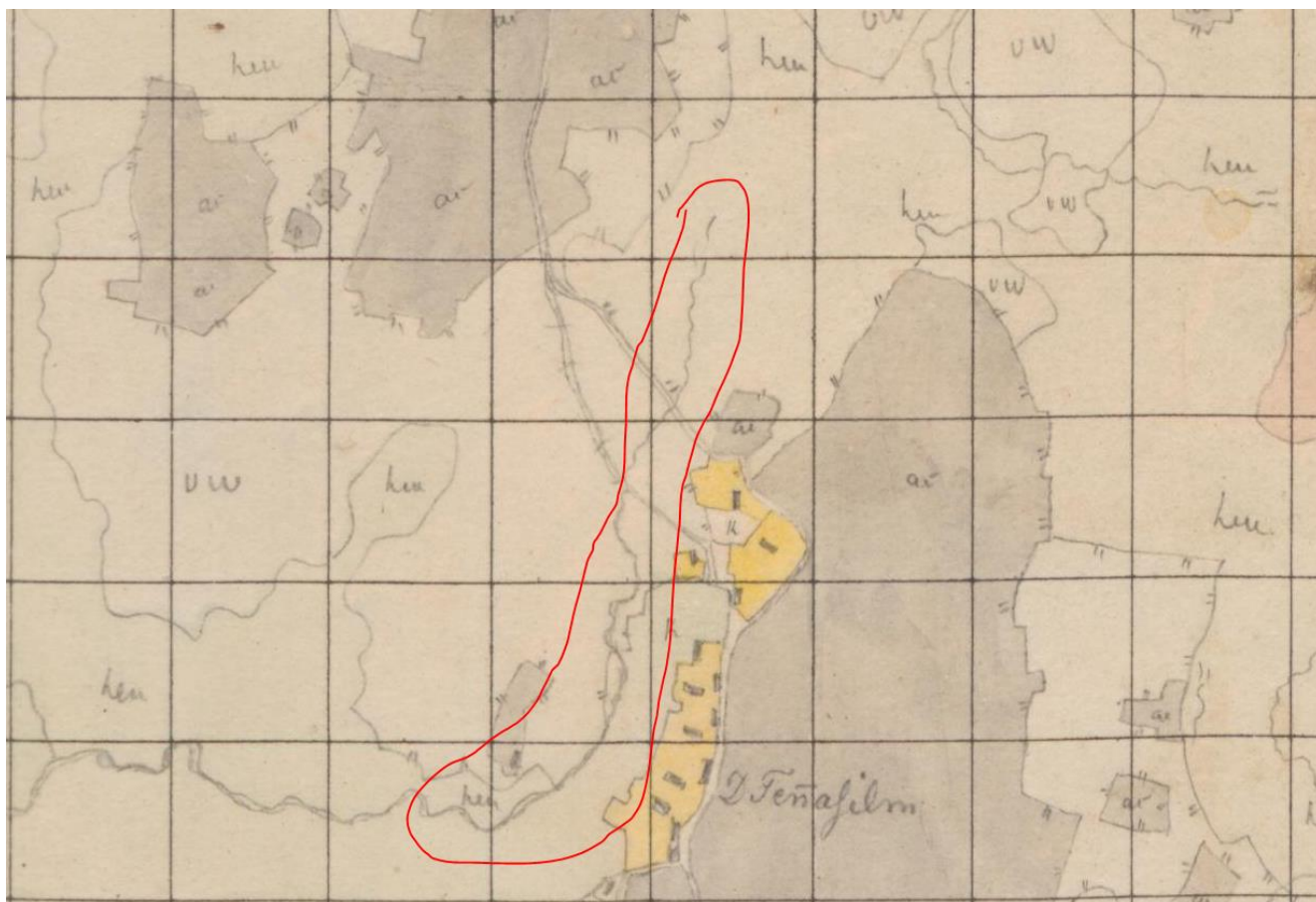
412. Maanteekraavis oli vesi sees ja see voolas lõunasse Räpu jõe poole.

Olukord ajaloolistel kaartidel:

Oisu mõisa plaanil 1818. aastast (EAA.854.4.578) Aruküla jõe praeguses asukohas ühtegi vooluveekogu märgitud pole:

Türi-Alliku mõisamaa kaardil 19. sajandi teisest poolest (EAA.854.4.573) on Aruküla jõe algust kujutatud Tännasilma külast veidi põhja pool:

Schmidt's Eestimaa kaartil on Aruküla jõge kujutatud algama raudteest ida pool:

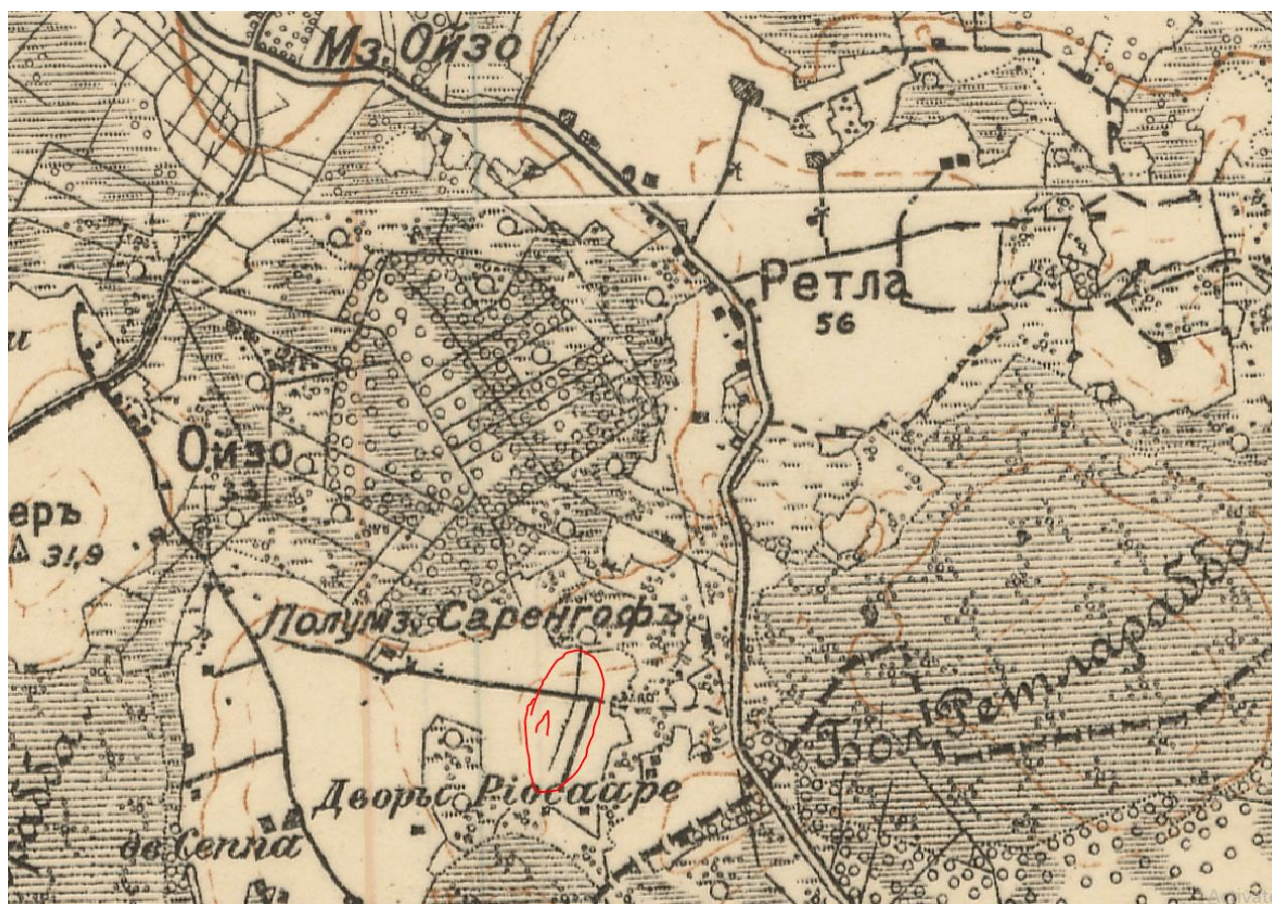
Kolmeverstasel kaartil on jõe lähe enam-vähem samas kohas, kus Schmidt's kaardil. Looduslikuna kaardistatud nire näib tulevat raudteest ida pool mööda tänapäevast lõuna-põhjasuunalist veerohket kraavi:

Kaheverstasel kaardil on see lõunapoolne haru samuti peal, kuid sellega ühineb ida poolt läbi tihedalt kraavitud sooheinamaade tulev, sirglõikudena kaardistatud telg:

Kaheverstasel kaardil on tihe kraavitusala praeguse Sõeru kraavi ja Aruküla jõe ülemjooksu vahel. Üks kraavina kujutatud telg tuleb lõunast, Sopi raba poolt (1), kuid selle ülemjooksu asukoht ei kattu ei tänase Saareotsa ega Sõeru kraavide ülemjooksudega, asudes nende vahel. Oisu-Retla teest ida pool pole kaardil ühtegi Aruküla jõe suunas kulgevat kraavi kujutatud ning tee alla pole märgitud ka truupe:

EV 1:25 000 topokaart 1938. aastast on esimene, kus on peal Oisu-Retla tee all olev truup, praeguse Aruküla jõe lähte kohas. Sellest ida pool pole aga vooluveekogusid kaardistatud. Truubist kulgeb sirglõikudena kaardistatud telg aga Oisu-Kärevere-Taikse teeni tänapäevasest erinevat teekonda mööda. Enam-vähem tänapäevases asukohas, aga oluliselt lühemana, on kujutatud Saareotsa kraavi. Oisu-Retla tee all olevast truubist ida pool on Retla rabas näidatud turbaugud. Seega võidi truup ja sellest lähtuv kraav rajada turba kaevandamise eesmärgil:

